

Lubomír Nový v proměnách fakultní atmosféry (1960–1996)

Lubomír Nový and the Change of the Faculty Atmosphere (1960–1996)

Jana Nechutová

Abstrakt

Jubilejní studie představuje Lubomíra Nového v prostředí Filozofické fakulty tehdejší Univerzity J. E. Purkyně (dnes Masarykovy univerzity) od 60. let, kdy byl významným účastníkem neformálních interdisciplinárních diskusí o společenských i odborných otázkách. Sledujeme jej pak v obrodném procesu konce 60. let i v následujícím období tzv. normalizace, kdy jej nezbytnost přiměla orientovat se spíše k problémům sociologickým. Text uzavírá několik zmínek o vybraných Nového monografiích.

Klíčová slova

Lubomír Nový – filosof a sociolog, Masarykova univerzita

Abstract

This paper was written on the occasion of Lubomír Nový's jubilee and introduces him as a member of the Faculty of Arts of the Masaryk (J. E. Purkyně) University, where he participated in informal interdisciplinary discussions on social and scientific topics in the 1960s. We follow him then during the renewal process in the end of the 60s and in the following period of so called normalisation, when he was forced to deal with rather sociological topics. Finally, we bring some remarks about his monographs.

Keywords

Lubomír Nový – philosopher and sociologist, Masaryk University

Milé a vážené kolegyně, milí a vážení kolegové,

někteří z nás, dnešních referentů, pocházíme tak trochu z minulosti. A to z natolik vzdálené, že pamatujeme nejen Luboše Nového, postupně pak doktora, docenta a profesora Nového, ale pamatujeme taky dobu, kdy se na této fakultě žilo jinak – aspoň nám se to dnes tak jeví, jak tomu bývá u pamětníků. Všichni jsme se navzájem znali, což umožňovala i skutečnost, že tehdejší fakulta byla co do personálního stavu odhadem pětinou té současné. Naše „interdisciplinární spolupráce“ (začala tehdy být žádoucí a módně avantgardní) nespočívala ve společných, s prominutím publikačních a jiných výstupech, nýbrž v mnohých pestrých a radostných společných sezeních, rozhodně a naprosto neformálních. Vypilo se při nich mnoho lahví vína, asi ne moc kvalitního, a vykouřilo množství dnes nemyslitelných cigaret, ale také jsme si navzájem pověděli leccos, co rozšiřovalo obzory našich oborů a specializací. Jen namátkou – byla bych se seznámila s Robertem Kalivodou a byly by mé pokusy o českou reformaci poznamenány tímto setkáním, kdybychom nesedávali u Luboše a u Jiřího Cetla, taky třeba ještě s dr. Zumrem nebo dokonce s Karlem Kosíkem? Byla bych kdy slyšela o fenomenologii Maurice Merleau-Pontyho, o frankfurtské škole – Herbertovi Marcusovi nebo o Jürgenovi Habermasovi, kdyby nám nevyprávěl Luboš Nový taky o tom, co četl a dozvěděl se, nebo dokonce s kým se setkal v Německu a ve Francii ve druhé polovině šedesátých let? Tento interdisciplinární provoz se dál v dnešní budově A v rozsahu přízemí až současného třetího nadzemního podlaží, sahal od filozofie přes historiky (nelze nezpomenout podíl Josefa Války!) až k nám, na tehdejší Katedru starověké kultury, kde se, jak si dnes lichoťím, odehrávalo mnoho takovýchto setkání. A ovšemže zde byly významné přesahy, zejména k archeologii, lokálně vzato na úplně opačném konci tehdejších fakultních budov, tam sídlila významná dáma fakulty, tehdy snad její první dáma, paní doktorka Jana Vignatiová, choť doktora Cetla. Celý soubor mohu doplnit ještě o Miloše Štědroně (ten ale nikdy nepil ani nekouřil). – Ta proměna fakultní atmosféry v tomto ohledu je ovšem i takřkajíc technicky pochopitelná: nebyli jsme rozstěhováváni, takže jsme k sobě měli blízko i topograficky, a pak, jak již bylo řečeno, byl nás pouhý zlomek dnešního počtu učitelů fakulty.

Lubomíra Nového jsem znala i v jiných kontextech. Především jako součást přátelského uskupení tehdejších (druhá polovině 60. let) snad ještě odborných asistentů, jimž jsme říkali „kluci“, aniž bylo třeba další specifikace – Jiří Gabriel, Karel Hlavoň, Jiří Cetl, Luboš Nový. O tomto fenoménu se dokonce

již v odborném tisku psalo (*Studia philosophica* 57, 2010, č. 1 – Ve službě filosofii, Na počest Jiřího Gabriela).

Setrvám-li ještě v šedesátých letech, musí být řeč o Lubomíru Novém jako šéfredaktorovi univerzitního časopisu „U“. Byly to univerzitní noviny a vycházely asi od roku 1958, v prvních ročnících pod ideovým vedením a dozorem profesora Macháčka; jejich první studentskou výkonnou redaktorkou byla Dana Poláková, dnes Ferenčáková (abs. 1960), pak Jiří Fukač, a nakonec se novin ujal jako šéfredaktor Luboš Nový. Tyto univerzitní noviny byly opravdu stále lepší, už to zdaleka nebyl jenom svazácký plátek. Tato publicistická aktivita by ostatně stála za zmapování. Když potom úřadující šéfredaktor odjel do Německa a do Francie, ujala jsem se vedení novin po něm já. Potom už Luboš neměl tolik času, neboť mu doba kolem roku 1968 skýtala jiné a vyšší možnosti a úkoly. A pak už spadla klec normalizace a už ani nevím, jak a kdy naše „U“ zaniklo. Vzhledem k významu osobnosti Lubomíra Nového v dění druhé poloviny 60. let tohle ovšem bylo jen nepatrnou marginálií. Vím však, že o tom, co vše tehdy docent Nový vykonal pro filozofii jako filozof i jako organizátor vědy, zde ještě budou mluvit jeho k tomu kompetentní kolegové. A vím taky, že to bylo velkolepé. Směla jsem to z přiměřené vzdálenosti sledovat. A myslím, že tehdy byl Lubomír Nový šťastný. Pokud si dobře vzpomínám, to následující – nejsem filozofem – nemohu říci přesně: katedra filozofie, donedávna ve své odbornosti nucena spíše k registraci dávného dění v evropském myšlení, tedy k dějinám filozofie, se tehdy, někdy kolem poloviny 60. let, začala zabývat filozofickou antropologií – a k tomu, co tohle pro doc. Nového znamenalo, se ještě vrátím.

Potom ona hvězdná chvíle Lubošova života (a mnoha dalších ctěných a milovaných kolegů) minula: nebyl už vedoucím katedry filozofie, nemohl učit, nesměl publikovat. Mnozí z vás to dobře vědí a vědí také, co tato změna, vlastně katastrofální, v pravém smyslu původního slova převratná či zvrtná, pro Luboše Nového znamenala a jak ji nesl. Dovolte, abych zde řekla, co o tom vím nebo co si o tom představuji já, jakkoli málo na mé představě záleží. Viděla jsem v tehdejších docentu Novém filozofa, tedy představitele vědy dle mého cítění nejvyšší – snad se s ní může měřit teologie, a byly časy, kdy jí mohla konkurovat i klasická filologie, a proto se mi zdálo být kruté, že se jako pouhý odborný pracovník ocitl na pracovišti sociologie, tehdy taky jen tak tak trpěné, v Laboratoři sociologického výzkumu. Když pomínu všelijaké osobní i společenské křeče, mně ostatně nepřilíší známé, k nimž tato degradace přirozeně vedla, musím konstatovat

výsledný stav – Luboš Nový tehdy projevil vzácnou míru flexibility. Spojil to, čemu se naučil jako filozofický antropolog, se svým přirozeným společenským zájmem o bližší i vzdálenější lidi a jal se na novém pracovišti studovat životní dráhy. Říkával, že ho k tomuto tématu přivedlo kterési z maturitních setkání, snad to po třiceti letech, a výsledkem byla kniha s titulem *Životní dráha jako sociologický problém*. Ta kniha vyšla v roce 1989, znamená to, že byla plně připravena a odevzdána do tisku ještě za režimu reálného socialismu, knihu vydala Univerzita J. E. Purkyně v Brně – Filozofická fakulta, a je dojemné si dnes v její tiráži přečíst tehdejší složení příslušné ediční rady. Lubomír Nový říkával v těch letech v souvislosti se svou prací, že on přece není filozof, což, aspoň chci věřit, bylo demonstrativní a trochu provokativní flagellantství. Ostatně docent Nový byl nakonec jmenován profesorem dějin filozofie a sociální filozofie, což je poněkud bizarní určení, ale ono tehdy, na počátku 90. let, o nějaké akreditaci habilitačních a jmenovacích oborů nebyla ještě řeč, každý jsme se stali docenty nebo profesory toho, co jsme právě usoudili. – Jistě zde dnes budou přítomní seznámeni taky s parergem této Lubošovy specializace, klasičtí filologové říkají dílu, které takto na okraji vážné tvorby vzniklo, „satyrské drama“: jsou to jeho *Nekrology na živé*. Tyto per analogiam „satyrské eseje“ by si zasloužily samostatný literárně teoretický rozbor a snad jej někdo podnikne, řeknu k nim jen dvojí: za prvé Luboš v těchto projevech jubilejné zdravil lidi všech fakultních vrstev, od proděkanských tehdy v milosti jsoucích profesorů až po uklízečky, o čem to vypovídá, netřeba rozvíjet. A za druhé a hlavně: Luboš i zde zůstal filozofem. Jen si přečtíme závěrečný nekrolog na smrt – má smysl říci, že je datován rokem 1979, ač velká většina těchto pseudonekrologů pochází z let osmdesátých a knížka vyšla 1988, čili on je to spíš jakýsi programový esej. Lubomír Nový v něm poměrně složitě s poněkud alibistickou ironickou rezervou dovozuje, že smrt nemá poslední slovo, což je docela vydatné theologumenon hodné svatého Augustina nebo řekněme Karla Bartha.

Životní dráha a Nekrology na živé – to nejsou všechny Lubošovy knihy, které jsem, připravujíc si tuto rozpomínku, vylovila ze své knihovny. Mám zde *Marxe v NSR* z r. 1967, potom profesorem Lubomírem Novým už zase jako vedoucím Katedry filozofie na Masarykově univerzitě redigované *Kapitoly z dějin české filozofie*, kam značným podílem přispěl i autorsky, taky studii o Masarykovi – a potom mám knížku se skromným podtitulem *Problémové skici* – titul zní *Filozof T. G. Masaryk*. Ale buď jak buď, byla-li jsem pozvána k příspěvku pamětnickému, mohu si dovolit říci, že nejbliž mi zůstala Lubošova *Filozofie*

v neklidné době, dílko jeho orientace k filozofické antropologii a ovšem také reformního marxismu z roku 1965.

Prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc.

Ústav klasických studií

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno

Česká republika

nechutov@phil.muni.cz